

Viksängskyrkan i Västerås

Omläggning av tak

Antikvarisk kontroll

Västerås Viksängskyrkan 1
Västerås Domkyrkoförsamling
Västmanland

Helén Sjökvist

Innehållsförteckning

Inledning.....	4
Bakgrund	4
Historik	4
Genomförande	6
Resultat	7
Bilder.....	7
Referenser	11
Litteratur.....	11
Tekniska och administrativa uppgifter	11

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel 021-80 62 80
Fax 021-14 57 20
E-post info@kmmd.se

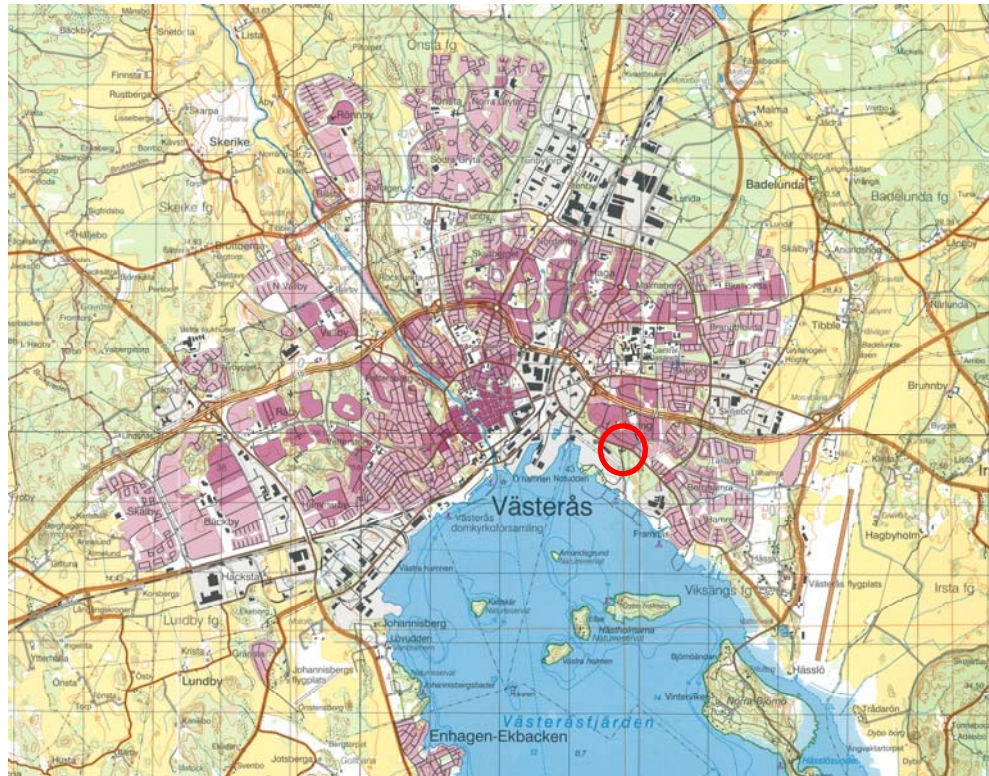
© Kulturmiljövård Mälardalen 2007

Omslagsfoto: Viksängskyrkan efter takomläggningen. Foto: Helén Sjökvist KM.

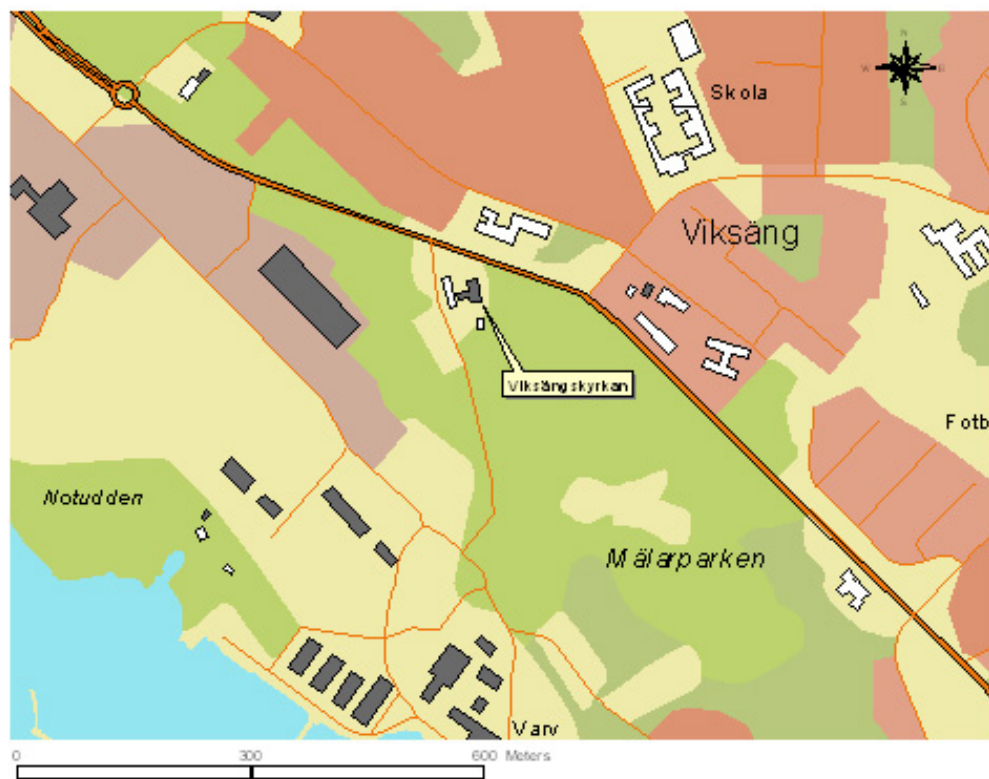
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN: 978-91-85741-20.-5

Tryck: Kulturmiljövård Mälardalen 2007.

Figur 1 Kyrkan markerad på gröna kartan 11G SO Västerås.

Figur 2. Viksängskyrkans läge på den moderna ekonomiska kartan. Byggnadens östra byggnadskropp inrymmer kyrkorummet. Som framgår av kartan är detta rum syd – nordligt orienterat med koret i söder.

Inledning

Under 2005 har taket på Viksängskyrkan lagts om. Arbetet har stått under antikvarisk kontroll av Västmanlands läns museum. Tillstånd till arbetet gavs av Länsstyrelsen 2005-09-22 dnr 433-8823-05. Arbetet med rapporten har slutförts av Kulturmiljövård Mälardalen.

Bakgrund

Viksängskyrkan uppfördes 1910 - 1912 som en soldatkyrka för Västmanlands regemente, vilket var beläget vid Viksäng, strax öster om Västerås centrala delar.

Kyrkan är uppförd i nationalromantisk stil med branta plåtklädda takfall, småspröjsade fönster, putsade murar och utsirade vindskivor. Även takryttaren på kyrkobyggnadens tak anspelar på formen hos en medeltida kyrka. På baksidan finns ett burspråk som markerar koret. Strax bakom kyrkan är även ett äldre soldattorp beläget.

Plåttaket från 1912 ansågs under 2005 vara i så dåligt skick att omläggning var nödvändig.

Historik

Viksängskyrkan grundlades år 1910 och invigdes 1912 av Biskop Nils Lövgren, vilken varit en av initiativtagarna.¹ Bygget finansierades av medel insamlade av ”De värnpliktigas vänner” och avsågs fungera som soldatkyrka. För ritningarna svarade arkitekten Arvid Grane. Kyrkan kombinerades med ett soldathem för I 18, Västmanlands regemente, som redan 1904 flyttat till Viksäng från den gamla exercisplatsen vid Salbohed.² Vid regementet fanns tidigt två soldathem kallade ”missionshuset” och ”soldatkyrkan”.³ Missionshuset tillkom 1910 på initiativ av Västmanlands läns Ansgariiförening.

Soldathemmet med fritidsutrymmen med för de värnpliktiga inrymdes i den västra vinkelbyggnaden medan kyrksalen inrymdes i den östra delen där takryttaren till en början redan i exteriören markerade koret med altaret. I och med en ombyggnad 1975 ändrades interiören och altaret flyttades till en central plats i kyrkorummets. Byggnaden har genomgått större ombyggnader även 1941 och 1965. 1941 omvandlades kyrkan till en stadsdelskyrka, helt i linje med den några år senare framväxande småkyrkorörelsen.⁴

I och med att stora delar av regementsbyggnaderna revs och nya bostadshus byggdes i området under tidigt 1960-tal ökade även befolkningsunderlaget för kyrkan. Fler församlingsbor sökte sig till kyrkan och ombyggnaden 1965 var ett sätt att möta dessa behov.

Den del av kyrkan som tidigare var soldathem har övergått till att bli utrymmen för körverksamhet mm.

---

¹ Drakenberg s. 277.

² Ahlberg s. 280.

³ Björkholm s. 84.

⁴ Kilstrom s. 121.

Figur 3. Soldathemmet och soldatkyrkan på äldre vykort. Sett från söder.

Figur 4. Interiör Viksängskyrkan. Foto: KM.

Genomförande

Till takomläggningen användes takplåt av fabrikat Prelac Nova, med matt svart kulör. Denna plåttyp skall vara övermålningsbar med linoljefärg då den fabrikslackade ytbehandlingen inte innehåller plast.

Papp lades under taket. Före renoveringen låg endast papp under taket på den norra sidan som vetter in mot gården ej mot söder.

Före takomläggningen var anslutningen mellan plåten på skärmtaket över ingången till kyrksalen och den bakomliggande väggen inputsad med en putslist som hade fall ned mot taket. Denna inputsade del skars vid omläggningen av för att få en droppkant som istället går uppåt, samt försågs även med ett bleck som anpassats efter injacket i putsen. Detta för att undvika att skador uppkom i putsen vid omläggningen av taket.

Vid burspråket på baksidan försågs det nedre takfallet med en uppvikt kant som spåras in i putsen. Vid det vertikala fönsterpartiet behölls befintlig konstruktion. På kupningen gjordes en uppvikt kant som spårats in i putsen, kanten gjordes med så lite uppvikt kant som möjligt.

Under fönsterblecken på burspråket fanns förslag på att lägga en planka för att förbättra vattenavrinningen. Ur antikvarisk synpunkt framfördes att detta inte borde genomföras eftersom inga tidigare rötskador finns och man därför kan förmoda att den tidigare konstruktionen har varit fungerande. Konstruktionen utfördes därför lika befintligt.

Takfönstret på östra sidan täcktes före renoveringen med en plast vilken låg relativt i liv med plåttaket. För att förbättra ljusinsläppet önskade man byta ut plasten mot glas. Detta kräver en något stabilare konstruktion samt att man även ville minska risken för läckage. Sargen för takfönstret byggdes därför upp en bit från takfallet.

Även takryttaren av zinkplåt kläddes med ny plåt. De guldfärgade kulorna på spirans kors hade hål vilka lagades. Kulorna målades åter med bronsering. I övrig målades övriga järndetaljer på korset med linoljefärg. Tidigare var ventilerna på takryttaren täckta med nät men vid omläggningen utfördes detta istället med perforerade rostfria plåtar för att få en bättre beständighet. Man utförde även en något annorlunda plåtavtäckning kring korset för att få en bättre tätning i anslutningen mot taket.

De små hål som fanns i vindskivorna lagades med trä.

Åskledaren är inte bytt utan endast enstaka klamrar och koppartråd är utbytta.

På kyrkan monterades även ny taksäkerhet i form av stegar och takbryggor samt snörasskydd i vinkeln inne på gården samt på takkuporna. I övrigt ansågs de förstärkta stådrännorna kunna ta upp snömängderna. De snörasskydd som användes utfördes som rör som monterades med hållare som klämdes fast mot falsarna.

Resultat

Den större förändring av taket som genomfördes var utbytet av takfönstret i plast mot glas. Detta innebar att man tvingades bygga upp en sarg kring fönstret som inte tidigare funnits. Då plasten med åren förlorat sin genomskinlighet fanns det dock praktiska aspekter som talade för ett utbyte.

Bilder

Figur 5, överst t.v. Rostskador på plåt. Foto: VLM.

Figur 6, överst t.h. Takkupor efter att plåtinklädnad tagits bort. Virket i gott skick. Foto: VLM.

Figur 7, nederst. Vindskivor lagade och målade med linoljefärg. Foto: VLM.

Figur 8, överst t.v. I anslutningen mot putsen behålls äldre plåt på burspråket och ny falsades i. Foto KM.

Figur 9, överst t.h. Fönster på burspråket, ingen ny bräda monterades under fönster. Foto: KM.

Figur 10, mitten t.v. Rostskador på tak på kor-burspråket. Foto: KM.

Figur 11, mitten t.h. Ny plättäckning på burspråket. Foto: KM.

Figur 12, nederst t.v. Äldre takfönster över kyrkorummet av korrugerad plast. Foto: KM.

Figur 13, nederst t.h. Dålig ljusgenomsläpplighet genom det äldre takfönstret i plast. Foto: KM.

Figur 14, överst t.v. Nytt glasfönster över kyrkorummet. Foto: KM.

Figur 15, överst t.h. Kyrkans östra fasad efter takomläggningen. Foto: KM.

Figur 16, mitten t.v. Stuprör med trattar byttes ej. Foto: KM.

Figur 17, mitten t.h. Ny ständränna. Foto: KM.

Figur 18, nederst t.v. Pågående arbete med att montera takbrygga på södra takfallet. Foto: KM.

Figur 19, nederst t.h. Södra takfallet omlagt. Tvärfalsarna är förskjutna så lite som möjligt. Foto: KM.

Figur 20, överst t.v. Arbete med att täcka om takryttaren. Plåten är satt med klämmor.
Foto: KM.

Figur 21, överst t.h. Återskapande av profilerad nedre del på takryttaren. För att minska risken för läckage är plåten satt tätt under. Foto: KM.

Figur 22, mitten t.v. Takryttaren efter omtäckning. Foto: KM.

Figur 23, mitten t.h. Snörasskydd uppsatta i vinkeln mot innergården. Foto: KM.

Figur 23, nederst t.v. Korpartiet efter omtäckning. Foto: KM.

Figur 24, nederst t.h. Kyrkan från söder efter färdigställandet. Foto: KM.

Referenser

Litteratur

Ahlberg, Hakon, Björklund, Staffan. 2000. Västmanlands kyrkor i ord och bild, Förlag Staffan Björklund, Borlänge

Björkholm, Georg. 1993. Viksängspojkarna – ett militärhistoriskt bidrag. Västmanlands fornminnesförening och Västmanlands läns museums årsskrift 1993.

Drakenberg, Sven. 1962. Västerås stads byggnadshistoria från 1800-talets mitt. Del V:2. Västerås.

Kilström, Bengt Ingmar. 1989. Kyrkorummet – kult och konst genom tiderna. Simrishamn.

Tekniska och administrativa uppgifter

Kulturmiljövård Mälardalen nr:	06044
Länsstyrelsen dnr:	433-8823-05
Västmanlands läns museum dnr:	VLM 050226
Fastighetsbeteckning:	Västerås Viksängskyrkan 1
Landskap:	Västmanland
Län:	Västmanlands län
Socken:	Västerås Domkyrkoförsamling
Kommun:	Västerås
Ägare-beställare:	Västerås kyrkliga samfällighet
Entreprenör:	Rörman plåt & vent Gunnar Smedberg
Plåtkonsult:	Mälardalens tak och fasadkonsult AB Oscar Mässing
Antikvarisk kontroll:	Västmanlands läns museum Helén Sjökvist Slottet 722 11 Västerås

